

Osobné financie

Ak zomrie jeden z manželov, banka zablokuje spoločný účet. Aké sú najrýchlejšie riešenia

Problémom môže byť aj osud firmy, ak skoná jeden zo spoločníkov. Existujú však možnosti, ako zabrániť, aby podnik potopil napríklad nezhody súrodencov.

Smrť si neplánujeme, ale je smutnou nevyhnutnosťou. Predovšetkým náhle skony prinášajú okrem bolesti aj množstvo praktických komplikácií.

Už len spoločný účet, ktorý sa javí ako prirodzené riešenie, môže znamenať, že pozostalý partner sa ocitne na istý čas bez prostriedkov.

O komplikáciách pri dedení a ochrane **majetku** hovorí pre Forbes Tomáš Demo, partner v advokátskej kancelárii **Highgate** Law & Tax.

Ak zomrie jeden z manželov, banka zablokuje jeho účet, hneď ako sa o tom dozvie. Ak má obaja iba jedno spoločné konto, pozostalý sa môže ocitnúť v zložitej situácii bez peňazí. Hoci smrť neplánujeme, s podobnými situáciami treba rátať. Zaoberáte sa s klientmi podobnými situáciami?

Áno. Manželia môžu mať spoločný účet, ku ktorému majú obaja samostatné dispozičné právo, ale keď sa banka dozvie o úmrtí a začína sa dedičské konanie, zablokuje ho. Preto odporúčame držať peniaze na viacerých kontách, ako aj na iné meno s iným disponentom. Samozrejme, držať peniaze doma „pod vankúšom“ nie je riešenie, ale užitočné môže byť mať ich rozdelené na viacerých účtoch, kde každý z manželov drží nejakú životnú rezervu.

Z právneho hľadiska banka postupuje správne – čaká do právoplatného skončenia dedičského konania, aby ochránila aj ďalších potenciálnych dedičov. Preto je rozumné finančné prostriedky určitým spôsobom rozkladať, aby neboli držané výhradne na bankových účtoch vedených na jedného z manželov.

Banka sa najskôr musí túto informáciu dozvedieť od notára, Sociálnej poisťovne, prípadne od pozostalých. Zablokovanie tak chvíľu trvá. Ak sa niekto rozhodne peniaze narychlo vybrať, dá sa to ľudske pochopiť, ale z právneho hľadiska to asi nie je správne, však?

Urobiť sa to, samozrejme, dá. Ak dôjde k výberu finančných prostriedkov v čase po skone pred zablokovaním účtu, notár vychádza z výšky zostatku ku dňu úmrtia. Táto suma vstupuje do dedičského konania a následne sa delí medzi dedičov. V prípade, že peniaze na účte chýbajú, dediči sa môžu domáhať vrátenia zvyšku dedičstva od toho, kto uvedené finančné prostriedky vybral.

Ak je druhý partner jediný dedič a vyberie si tie peniaze, tak to nemá kto napadnúť?

Presne tak – tam nie je, kto by to napadol, keďže tým nepoškodí žiadnych ďalších potenciálnych dedičov.

Sú riešením účty v iných krajinách? Napríklad čoraz populárnejší Revolut alebo iná banka, ktorá na Slovensku nemá pobočku. Notár síce oslovuje všetky domáce inštitúcie, ale zahraničné asi nie.

To je presne tá praktická rovina. Banky blokujú účty primárne na základe informácií od notárov alebo Sociálnej poisťovne. Zahraničná banka sa tak o úmrtí majiteľa konta nedozvie vôbec alebo až po dlhšom čase. Stáva sa dokonca, že dedič musí sám upozorniť notára, že zomrel mal prostriedky vedené na zahraničnom účte.

Zisťovať zahraničný majetok je pre notára v praxi často náročné. Preto sa niekedy stáva, že sa na ten majetok v dedičskom konaní zabudne a treba ho dodatočne usporiadať. Áno, účty v zahraničí môžu byť z časového hľadiska riešením.

Ako dlho po úmrtí trvá, kým sa banka o ňom dozvie?

Je to rôzne, ale skôr sú to týždne než dni, v závislosti od zdroja, z ktorého sa banka o úmrtí dozvie. Dedičské konanie sa musí najprv prideliť notárovi, ten agendu spracuje, až následne začne zisťovať majetok a osloví banku.

Keď sú manželia spoludlžníci, stáva sa úver splatným v okamihu úmrtia jedného z nich?

V zásade nie. Štandardne v bankových podmienkach úmrtie nie je automatický dôvod na zosplatenie úveru. Ak bol manžel spoludlžník alebo ručiteľ, zostáva povinnosť uhradiť úver na ňom. Ak bol dlžníkom iba zomrelý manžel, jeho dlh pomerne zdedia dediči.

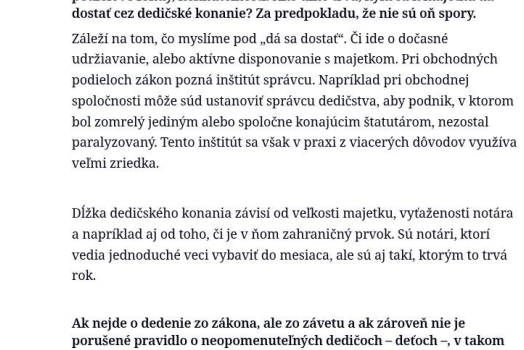
Číže napríklad pri hypotéke môže manželka ďalej splácať a dohodnúť sa s bankou?

Pri hypotéke má banka ako zabezpečenie nehnuteľnosť, čiže smrť jedného dlžníka primárne neohrozuje pozíciu banky ako veriteľa. Ale rovnako ako pri klasickom úvere, aj tu má povinnosť ďalej splácať druhý spoludlžník alebo určený dedič.

Dôležitý pojem je bezpodielové spoluvlastníctvo manželov – BSM. Majetok získaný pred svadbou, napríklad dom zdedený jedným z manželov po starých rodičoch, doň nepatrí?

Nepatrí. Technicky zákon hovorí, že do BSM patrí to, čo bolo nadobudnuté počas manželstva zo spoločných prostriedkov. To, čo jeden z manželov získal dedením alebo darom, je jeho výlučné vlastníctvo. Problém v praxi však nastáva pri zhodnocovaní vylúčeného majetku, ako je napríklad prístavba domu financovaná zo spoločných peňazí.

Podobne pri obchodných podieloch – ak niekto vlastnil 50 percent a počas manželstva prikúpil ďalších 20 percent, súdna prax nie je úplne jednotná v tom, či sa tých 20 percent „zmieša“ aj s pôvodným podielom. Preto radíme klientom byť pri štruktúrovaní majetku skôr konzervatívni a predpokladať, že vylúčený a dodatočne nadobudnutý majetok sa do istej miery „zlievajú“.

Po úmrtí budú zablokované nielen účty, ale aj investície: akcie, podielové fondy, nehnuteľnosti. Ako dlho trvá, kým sa k majetku dá dostať cez dedičské konanie? Za predpokladu, že nie sú oň spory.

Záleží na tom, čo myslíme pod „dá sa dostať“. Či ide o dočasné udržiavanie, alebo aktívne disponovanie s majetkom. Pri obchodných podieloch, zákon pozná inštitút správcu. Napríklad pri obchodnej spoločnosti môže súd ustanoviť správcu dedičstva, aby podnik, v ktorom bol zomrelý jediným alebo spoločne konajúcim štatutárom, nezostal paralyzovaný. Tento inštitút sa však v praxi z viacerých dôvodov využíva veľmi zriedka.

Dĺžka dedičského konania závisí od veľkosti majetku, vyťažnosti notára a napríklad aj od toho, či je v ňom zahraničný prvok. Sú notári, ktorí vedia jednoduché veci vybaviť do mesiaca, ale sú aj takí, ktorým to trvá rok.

Ak nejde o dedenie zo zákona, ale zo závetu a ak zároveň nie je porušené pravidlo o neopomenuteľných dedičoch – deťoch –, v takom prípade to môže byť rýchlejšie?

Určite áno, za predpokladu, že nie je napadnutá platnosť závetu alebo neexistuje majetok, ktorý bol opomenutý. Stáva sa, že poručiteľ zabudne v závete uviesť zložku imania, ktorá je umiestnená v zahraničí, pričom deti a manželka o nej nevedeli.

Tá sa potom dodatočne nededí v režime závetu a musí prebehnúť konanie podľa dedičských skupín, teda zo zákona. Ale štandardne, ak je majetok pokrytý a závet nie je napadnutý, je to určite rýchlejšie.

Predstavte si situáciu, že súčasťou majetku je akciové portfólio, ktoré môže podliehať znehodnoteniu. Skúsím špekulovať. Môže poručiteľ uviesť v závete, že v prípade určitej situácie na burze chce, aby sa cenné papiere predali? Je to možné tak urobiť, aj keď ešte nebolo ukončené dedičské konanie?

V zásade závet nemôže obsahovať žiadne podmienky, výhrady alebo príkazy vo vzťahu k majetku, ktorý je predmetom dedenia. Preto ak je vlastníkom akcií priamo poručiteľ, pričom tieto cenné papiere nie sú vlastnené prostredníctvom nadačnej alebo trustovej štruktúry, príkaz na predaj by účinný nebol.

Preto pravidlá nakladania s majetkom po smrti poručiteľa odporúčame riešiť ešte za života, napríklad formou prenosu vlastníctva majetku z poručiteľa s využitím napríklad spomínanej nadačnej štruktúry.

Asi najrýchlejšia cesta k peniazom pre pozostalých po smrti je poisťka, však?

S výnimkou sofistikovanejších riešení na ochranu majetku je to jedna z možností. Vyplatenie životnej poisťky nepodlieha skončeniu dedičského konania. Samozrejme, poisťovňa pri uplatnení nároku skúma naplnenie podmienok poistenia, či neexistujú výluky, ale štandardne vypláca poisťné do pár dní od predloženia požadovaných dokladov.

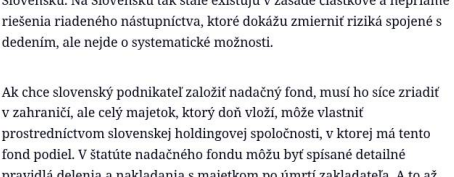
Spomínali ste, že existujú rôzne zložitejšie štruktúry, napríklad nadácie. Od akej sumy sa vôbec oplatí uvažovať o tom, že budem mať podobnú entitu?

V kontexte spoločensko-politického vývoja na Slovensku a rastúceho „odchodového“ sentimentu tieto riešenia naberajú na popularite. V prvom kroku podnikatelia siahajú napríklad po využití holdingovej spoločnosti, cez ktorú drží majiteľ napríklad podiely vo svojich operatívnych firmách, čo rieši do určitej miery riziká dedenia. Keď sa dedia podiely na holdingovej spoločnosti, ktorá v princípe len drží podiely na operatívnych spoločnostiach, ich prevádzka a vlastníctvo podielov na nich nie sú priamo ovplyvnené dedičským konaním.

Niekedy sa v praxi využíva aj inštitút vylúčenia dedenia obchodných podielov. Obchodný podiel v takom prípade nie je predmetom dedenia a dedičom sa zo spoločnosti vypláca vyrovnávací podiel, ktorého výška sa dá stanoviť relatívne flexibilne.

Samozrejme, stále nejde o systematické riešenia dedenia. Spomínané nadačné štruktúry predstavujú možnosť, ako ucelene zaviesť režim dedenia a pravidiel nakladania s majetkom po smrti poručiteľa. Z nákladových aj jazykových dôvodov sú české štruktúry najdostupnejšie a dávajú zmysel už pri majetku v sumách pár stoviek tisíc.

Založenie takejto štruktúry v Lichtenštajnsku ako tradičnej jurisdikcii s etablovanou infraštruktúrou je síce nákladnejšie, ale ponúka robustný systém ochrany a služieb spojených s udržiavaním týchto štruktúr. Tam začína dávať takéto riešenie zmysel pri majetku v jednotkách miliónov eur.

Tomáš Demo – Highgate

Keď hovoríme o Slovensku – tu takáto možnosť neexistuje. Znamená to, že je nevyhnutné ísť do zahraničia, ak to chcem ošetriť?

Áno. Žiaľ, z bizarných dôvodov neprešla novela nadačného práva z roku 2023, ktorá umožnila vytvárať štruktúry na týchto účely aj na Slovensku. Na Slovensku tak stále existujú v zásade čiastkové a nepriame riešenia riadeného nástupníctva, ktoré dokážu zmierniť riziká spojené s dedením, ale nejde o systematické možnosti.

Ak chce slovenský podnikateľ založiť fond, musí ho síce zriadiť v zahraničí, ale celý majetok, ktorý doň vloží, môže vlastniť prostredníctvom slovenskej holdingovej spoločnosti, v ktorej má tento fond podiel. V štatúte nadačného fondu môžu byť spísané detailné pravidlá delenia a nakladania s majetkom po úmrtí zakladateľa. A to až v takej miere detailu, aká suma a po splnení akých podmienok bude z majetku vyplácaná manželovi, manželke alebo deťom zakladateľa fondu.

V prípade eseročiek je možné dohodnúť v spoločenskej zmluve, že podiely sa nededia. Dediči nedostanú podiely, ale peňažné vyrovnanie po ukončení konania. Vychádza to, že činnosť firmy je zablokovaná.

Áno, toto je možné dohodnúť pri spoločnosti s ručením obmedzeným a jednoduchej spoločnosti na akcie. Iné typy obchodných spoločností vylúčenie dedenia podielov neumožňujú.

Ak je dedenie podielu vylúčené, dedič má nárok na spomínaný vyrovnávací podiel. To je však v praxi opäť problémový inštitút. Zákon hovorí, že vyrovnávací podiel predstavuje podiel z čistého obchodného imania, ak sa spoločníci nedohodnú inak. To sa však počíta zo statickej súvahy, ktorá často neodráža ekonomickú výkonnosť podniku a jeho reálnu trhovú hodnotu. Preto pri použití tohto inštitútu odporúčame, aby spoločenská zmluva obsahovala vlastné dohodnuté pravidlá na stanovenie výšky vyrovnávacieho podielu, napríklad formou znaleckého ocenenia.

S tým však ďalej súvisí aj otázka likvidity firmy, ktorá za bežných okolností nemusí mať dostatok prostriedkov na vyplatenie vyrovnávacieho podielu. Preto môže byť vhodné v spoločenskej zmluve tiež určiť, že sa ten môže vyplácať v mesačných, kvartálnych či ročných splátkach, aby tento záväzok neohrozil platobnú schopnosť podniku.

Slovensko čaká veľká novela Občianskeho zákonníka. Bude riešiť aj tieto témy?

Jednou z navrhovaných zmien je inštitút predmanželskej zmluvy, ktorý by mohol umožniť ešte pred manželstvom stanoviť pravidlá spravodlivejšie a flexibilnejšie než dnešné bezpodielové spoluvlastníctvo.

Dnes totiž po vstupe do manželstva sa už dodatočne nemôže ani dohodou zúžiť BSM a selektívne teda určiť, že napríklad dom, ktorý je súčasťou BSM, bude patriť len manželke. Zákon za trvania manželstva umožňuje iba úplné zrušenie BSM a rozdelenie celého majetku, čo väčšina však nechce. Pokusy o usporiadanie majetku patriaceho do BSM za trvania manželstva napríklad formou darovania sú rizikové. Súdny to môžu vyhodnotiť ako obchádzanie zákona.

Novela Občianskeho zákonníka by mala podľa súčasného návrhu zaviesť aj nový inštitút dedičskej zmluvy, ktorá by mala mať prednosť pred zákonom aj závetom, pričom by mala umožniť už za života dohodnúť, ktorá časť majetku prípadne ktorému dedičovi. Je však otázne, do akej miery bude možné takouto zmluvou ošetriť dedenie majetku nadobudnutého po uzavretí zmluvy, prípadne dedenie potenciálnymi dedičmi, ktorí nebudú stranou takejto zmluvy.

V akej podobe a či vôbec sa všetky z navrhovaných zmien schvália, je však ešte otáznne. Pre umožnenie systematickej ochrany majetku by pomohlo zavedenie funkčnej úpravy umožňujúcej zakladanie súkromných nadácií, aby slovenskí podnikatelia nemuseli zakladať iba v zahraničí.

Táto téma sa v novom Občianskom zákonníku nenachádza?

Nie. Pokiaľ viem, predložený návrh zakladanie súkromných nadácií neupravoval, avšak v rámci pripomienkového konania už prišiel z viacerých strán dopyt po jeho zavedení.